

הלכות תשובה פרק ז - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור — הלכות תשובה פרק ז'

כללי'ע הקדמה צום פרק

פרקים א'–ד' האבן באהאנדלט די עיקר הלכות תשובה — וידוי, מעשה התשובה, וואס איז מעכב תשובה, בינוני/צדיק, א.א.וו. **פרקים ה'–ו'** האבן באהאנדלט דעם יסוד פון בחירה חפשית — „הכל נתון לו“, אז א מענטש האט רשות אויף זיינע מעשים.

חידוש אין דער הבנה פון פרק ז': פרק ז' גייט אריין אין א **טיפערע, ברייטערע קוק אויף תשובה** — נישט בלויז „טו אן עבירה, זאג וידוי“, נאר **די גאנצע מהפכה פון א מענטש'ס לעבן**: פון א רשע צו א צדיק, פון יוגנט ביז טויט. פריער האט דער רמב"ם גערעדט וועגן **תשובה פון ראש השנה ביז יום כיפור** (דער ספעציפישער אקט); יעצט רעדט ער וועגן **תשובה פון יום כיפור ביז ראש השנה** — וואס מיינט עס צו **לעבן מיט תשובה**, אדער נאך מער — **תשובה פון בריאה ביז לוויה**, די גאנצע לעבנס-טראיעקטאריע.

עס איז אנגעמערקט געווארן אז דער פרק קען אויסזען ווי א ליקוט פון מאמרי חז"ל און שבח התשובה. אבער דער רמב"ם האט „נישט געהאט קיין צייט צו מלקט זיין סתם מאמרי חז"ל" — ער האט אלעמאל א נאראטיוו. דער סטרוקטור איז ענליך צו **הלכות דעות**: ערשט די עיקרים, דערנאך וויכטיגע יסודות, חז"ל'ס, הלכות אין תורה שבעל פה וועגן תשובה, וואס מען קען ערשט קאווערן נאכדעם וואס מען פארשטייט די עיקרים (כולל בחירה חפשית).

הלכה א' — „הואיל ורשות כל אדם נתונה לו, ישתדל אדם לעשות תשובה“

דברי הרמב"ם

„הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שביארנו, ישתדל אדם לעשות תשובה ולנער כפיו מחטאיו.“

פשט

אזוי ווי מיר האבן מבאר געווען אין פרקים ה'–ו' אז א מענטש האט רשות אויף זיינע מעשים, קען ער נישט זאגן „איך בין געצווינגען“ אדער „דער אייבערשטער האט מיר געמאכט זינדיגן.“ ממילא זאל ער זיך משתדל זיין תשובה צו טון.

חידושים און הסברות

1. **דער לשון „ישתדל“** — נישט „יעשה“ נאר „ישתדל“, השתדלות. דאס רעדט צו א מענטש וואס טראכט אפשר איז ער שוין אזוי פארזונקען אין חטא אז ער קען שוין נישט ארויס. דער רמב"ם זאגט: **מאך א פראבע, טו אפאר פעולות, וועסטו זען אז דו קענסט**. „ס'איז נאכנישט פאראיבער.“

2. **„לנער כפיו מחטאיו“** — דער לשון קומט פון ישעיה / תהלים (כ"ו:ו) „ארחץ בנקיון כפי“. „כפים“ איז געווענלעך א דמיון אויף גזל / ממון-זינד — די הענט זענען פארשמירט מיט חטאים. עס איז אויך פארבונדן מיט דעם לשון אין תפילת נעילה, נחטא לפניך כידינו. „א חילוק ווערט אנגעדייטעט: „לעשות תשובה“ קען זיין בין אדם למקום, און „לנער כפיו“ איז מער בין אדם לחבירו (מעשים בפועל).“

הלכה א' (המשך) — „יראה אדם את עצמו כאילו נוטה למות... ולא יאמר כשאזקין אשוב“

דברי הרמב"ם

„לפיכך יראה אדם את עצמו כאילו נוטה למות, ושמא ימות בשעה זו ונמצא עומד בחטאו. לפיכך ישוב מחטאיו מיד, ולא יאמר כשאזקין אשוב, שמא ימות קודם שיזקין.“

פשט

א מענטש זאל זיך אנקוקן ווי ער איז משיך צום טויט, ער זאל תשובה טון באלד און נישט ווארטן אויף עלטער ווערן.

חידושים און הסברות

1. **צוויי „יראה את עצמו“**: דאס איז א **צווייטע**, „יראה את עצמו“ — די ערשטע (פרק ג') איז „יראה את עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי“; דא איז „יראה את עצמו כאילו נוטה למות.“ ביידע זענען כלים צו מאטיווירן תשובה, אבער פון פארשידענע כיוונים.

2. **דער מקור אין חז"ל**: „אל תאמר לכשאפנה אשנה“ (אבות ב:ד) און „שוב יום אחד לפני מיתתך“ (שבת קנ"ג).

3. **„הוא ששלמה אמר בחכמתו“** — דער רמב"ם זאגט „בחכמתו“ ווייל שלמה איז **נישט א נביא** לויט דעם רמב"ם, נאר א **חכם**. דער רמב"ם האט אויסגערעכנט שלמה צווישן די חכמים, נישט צווישן די נביאים. עס ווערן דריי מעגלעכע פירושים אויף „בחכמתו“ אנגעבאטן: (א) אין זיין ספר חכמה (קהלת); (ב) מיט זיין חכמה ווי א חכם; (ג) אויף א קלוגן אופן — ער זאגט עס נישט קלאר, נאר מיט א שיינע משל.

4. **„בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר“ (קהלת ט:ח)**: דער רמב"ם טייטשט „בגדיך לבנים“ ווי א רמז אויף **מידות נקיות** — אייביג גרייט זיין, נישט נאר ערב שבת. עס ווערט אויך פארגעלייגט אז „בגדיך לבנים“ קען מיינען **תכריכים** — ווייסע קליידער ווי מען גייט מיט א מת, אזוי ווי א קיטל, און „שמן“ קען זיין **שמן המשחה במערכת הניטה** — א מענטש זאל אייביג טראכטן אז ער גייט שטארבן. דאס איז **עקזעקטלי די לשון הגמרא אין שבת (קנ"ג ע"א)** וואס ברענגט דעם זעלבן פסוק. דער עיקר פונקט: „בכל עת“ — אייביג, נישט נאר ווען מען ווערט אלט.

5. **[דיגרעסיע: שלמה'ס ספרים אין רמב"ם'ס סטרוקטור]**: הלכות דעות איז געבויט אויף אסאך פסוקים פון **ספר משלי** (שלמה'ס חכמה אין יוגנט), און הלכות תשובה איז געבויט אויף אסאך **קהלת** (שלמה'ס חכמה אין עלטער). לויט א שיטה אין מדרש, ווען שלמה איז אלט געווארן האט ער געזאגט קהלת — זיין „אפשט“ פון לעבן.

הלכה ג' — „אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה“

דברי הרמב"ם

„אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך צריך לחפש בדעות הרעות שיש לו ולשוב מהם — מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן התחרות ומן ההיתול ומרדיפת הממון ומרדיפת הכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא באלו. ואלו העבירות שאין בהן מעשה קשין מאלו שיש בהן מעשה, שבשעה שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש.“

פשט

תשובה איז נישט בלויז פון עבירות מיט א מעשה, נאר אויך פון שלעכטע מדות/דעות. עבירות אן מעשה זענען שווערער צו באקעמפן ווייל מ'ווערט אריינגעזונקען אין זיי.

חידושים און הסברות

1. **פארבינדונג צו בחירה חפשית**: דאס איז א וויכטיגע נפקא מינה פון דעם יסוד פון פרקים ה'–ו'. א מענטש קען טראכטן: „רשות כל אדם נתונה לו“

פון לשון חמדה („לא תחמוד“) — דער אייבערשטער גליסט נאך אים, וויל אים.

2. **סתירה מיט הלכות דעות/שמונה פרקים — כובש את יצרו vs. מעולה:** אין הלכות דעות און שמונה פרקים זאגט דער רמב"ם אז א „מעולה“ — איינער וואס האט בכלל נישט קיין תאוה צו חטא — איז בעסער ווי א „כובש את יצרו“ וואס האלט זיך איין. אבער דא זעט אויס אז דער בעל תשובה וואס „כבש את יצרו“ האט א גרעסערע מעלה ווי א צדיק גמור.

3. **חילוק צווישן מעלה און שכר — אפגעוויזן:** עס ווערט פארגעלייגט אז אפשר איז דא א חילוק צווישן „מעלה“ (וואסערע לעוועל ער איז) און „שכר“ (באלוינונג). אבער דאס ווערט אפגעוויזן — דער רמב"ם רעכנט אויס בפירוש ביידע מעלות און שכר.

4. **דער עיקר תירוץ — דער בעל תשובה האט זיך באמת געטוישט:** דא רעדט דער רמב"ם נישט פון איינעם וואס האט נאך אלץ א ווילדע יצר הרע און האלט זיך איין. דא רעדט ער פון איינעם וואס איז נעכטן געווען א בעל שלעכטע דעות, און יעצט האט ער זיך געטוישט אין פנימיות — ער האט נישט מער די שלעכטע דעות. ער איז נישט „כובש את יצרו“ יעצט, ער האט זיך פנימלי דיג איבערגעטוישט. דאס איז אנדערש פון דעם פאל אין שמונה פרקים וואו איינער האט נאך אלץ א שלעכטע רצון און האלט זיך נאר איין. דער בעל תשובה האט ביידע מעלות: עס קומט אים קרעדיט פאר'ן סטאפן, און יעצט איז ער א וואוילער מענטש.

5. **דער משל מיט'ן רעיפיסט:** איינער וואס האט א מורא'דיגע תשוקה צו זיין א רעיפיסט און האלט זיך איין — מ'זאגט נישט אז ער איז א גרויסער צדיק פאר'ן זיך איינהאלטן. אבער איינער וואס האט אויפגעהערט צו ווילן — אוודאי קומט אים קרעדיט. דאס איז נישט די זעלבע פראבלעם ווי אין שמונה פרקים.

6. **„מקום שבעלי תשובה עומדין“ — מדרגה, נישט פלאץ:** דער רמב"ם ברענגט דעם מאמר חז"ל „מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו“. „מקום“ מיינט מדרגה/מעלה, נישט א פיזישער פלאץ — אזוי ווי אין הלכות יסודי התורה פרק ב' ווי „מקום“ ביי מלאכים מיינט מדרגה.

הלכה ד' (המשך) — גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה

דברי הרמב"ם

„גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה, שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', ונאמר 'ולא שבתם עדי', ונאמר 'אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב' — כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק.“

פשט

תשובה ברענגט דעם מענטש נאענט צוריק צום אייבערשטן. די פסוקים ווייזן אז „עד ה'“ און „אלי תשוב“ מיינט אז דער בעל תשובה קומט אן ביז דער אייבערשטער אליין און ווערט דבוק אין אים.

חידושים און הסברות

- דער רמב"ם לערנט פון דעם פסוק „ושבת עד ה' אלקיך“ (דברים ל) אז תשובה ברענגט דעם מענטש ממש ביז דער אייבערשטער — „עד“ מיינט ביז צום אייבערשטן אליין. דאס איז דער יסוד פון דעם גאנצן פרק — תשובה איז נישט בלויז א בדיעבד'דיגע תיקון, נאר א מהפכה וואס קערט איבער דעם מענטש'ס גאנצע שייכות מיט'ן אייבערשטן.

הלכה ד' (המשך) — דער דראסטישער שינוי פון תשובה: „אמש... והיום“

דברי הרמב"ם

„אמש היה זה שנוי לפני המקום, משוקץ, מרוחק, ותועבה. והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד.“

— יא, אויף **מעשים** האב איך בחירה (צו גיין צו א זונה, צו גנב'ענען). אבער אויף **דעות** — „איך בין סטאק, איך בין דזשעלעס, וואס זאל איך טון?“ דער רמב"ם ענטפערט: **דער רשות מיינט אויך אויף דעות** — ער האט דאך בפירוש געזאגט „להטות דעתו“, אז בחירה כולל אויך דעות.

2. **קנאה vs. תחרות:** „קנאה“ איז דזשעלעסי; „תחרות“ איז קאמפעטישן — דאס תכלית/רעזולטאט וואס קומט פון קנאה, אבער נישט עקזאקט דאס זעלבע. דער לשון „תחרות“ קומט אויך פאר ביים רמב"ם ווען ער באשרייבט די צוקונפט „שאיין בו קנאה ותחרות“ (ווען מענטשן ווערן ווי מלאכי השרת).

3. **מקור פון דער ליסטע:** דער רמב"ם'ס ליסטע איז כנראה זיין אייגענע צוזאמענשטעלונג, נישט דירעקט פון א חז"ל. זי גייט אויך נישט לויט דער סדר פון הלכות דעות. כעס און קנאה זענען דא, אבער רדיפת הממון איז נישט אין דעם פריערדיגן סדר.

4. **בין אדם לחברו vs. בין אדם לעצמו:** די מערסטע זאכן אין דער ליסטע (כעס, קנאה, תחרות, היתול) זענען בין אדם לחברו-דיגע ענינים, אבער רדיפת הממון און רדיפת המאכלות זענען מער בין אדם לעצמו. רדיפת הממון ווערט אויסגעטייטשט ווי „אמביציע“ — נאכלויפן געלט.

5. **„יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו“ — ראיה פון פסוק:** דער פסוק ווערט געברענגט אלס שטיצע. ביידע חלקים פון פסוק — „דרכו“ און „מחשבותיו“ — רעדן נישט פון מעשים. „דרכו“ מיינט הרגילות (הערגער, מנהגים), נישט סתם איינצלענע מעשים. דער רמב"ם אליין אין הלכות דעות ברענגט דעם גאנצן דיבור פון „דרכים“. דאס איז דער עיקר פסוק פון תשובה וואס דער רמב"ם ברענגט אין פרק ב' — עזיבת החטא מיינט אפלאזן זיינע „דרכים“, נישט נאר זיינע מעשים.

6. **רש"י'ס קשיא — „האט א רשע א דרך?“:** רש"י פרעגט אויפ'ן פסוק: א רשע האט עפעס א „דרך“? א זומפ/בלאטע האט א וועג? אבער דער רמב"ם זאגט יא — א רשע האט א דרך, מיינענדיג א שלעכטע הרגל. עס ווערט אנגעמערקט אז „דרך עניה בלב ים“ האט אויך א זין אין דעם קאנטעקסט.

7. **תשובה אויף דעות — דער פראקטישער וועג:** „דעות“ — וועלכע סארט מענטש ער איז — איז נישט קיין מעשה, אבער תשובה מיינט אז ער קען זיך טאקע טוישן. דער וועג פון תשובה אויף דעות איז ווי דער רמב"ם האט אויסגעברענגט אין הלכות דעות: גיין אין דרך האמצעי, און צוערשט גיין אין דער אנדערע קצה כדי אנצוקומען צום אמצעי.

8. **פארבינדונג צו יום כיפור:** דער רמב"ם זאגט וועגן יום כיפור „שאיין בו קנאה ותחרות“ — מענטשן ווערן אזוי ווי מלאכי השרת. דאס פארבינדט זיך מיט דעם אז תשובה פון דעות (קנאה, תחרות) איז א חלק פון דער מהפכה וואס תשובה דארף ברענגען.

הלכה ד' — מעלת בעל תשובה

דברי הרמב"ם

„אל ידמה בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים... אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם. ולא עוד אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש את יצרו.“

פשט

א בעל תשובה זאל נישט טראכטן אז ער איז ווייט פון צדיקים. ער איז באליבט ביים בורא ווי איינער וואס האט קיינמאל נישט געזינדיגט. נאך מער — זיין שכר איז גרעסער ווייל ער האט געטעמט דעם חטא און זיך אפגעשיידט.

חידושים און הסברות

1. **„אל ידמה“ vs. „אל יאמר“:** פריער האט דער רמב"ם געזאגט „אל יאמר“ (ער זאל נישט זאגן), דא זאגט ער „אל ידמה“ — ער זאל נישט טראכטן, נישט האבן א דמיון/פארשטעלונג. „נחמד“ ווערט אויסגעטייטשט

ווערן קרבנות צוריק זיס פאר'ן אייבערשטן. דער, יום ה' הגדול" אין דער הפטורה פאסט זייער גוט, ווייל „אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" — מ'רעדט דא פון תשובה, ממילא „וערבה לה", ממילא איז דא א „יום הגדול" פון תשובה.

הלכה ד' (המשך) — נאך תשובה ווערט אלץ אנגענומען

דברי הרמב"ם

„והיום הוא מדובק בשכינה, שנאמר 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם'... צועק ונענה מיד, שנאמר 'והיה טרם יקראו ואני אענה'... ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ובשמחה, שנאמר 'כי כבר רצה האלקים את מעשיך'... ונאמר 'וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות'."

פשט

נאך תשובה — דער מענטש איז דבוק אין שכינה, זיין תפילה ווערט גלייך געענטפערט, זיינע מצוות ווערן אנגענומען מיט נחת און שמחה.

הלכה ה' — תשובת הכלל און גאולה

דברי הרמב"ם

„כל הנביאים כולם צוו על התשובה, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלות ומיד הן נגאלין." פסוק: „והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך, והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה, ושבת עד ה' אלהיך..."

פשט

אלע נביאים האבן מעורר געווען צו תשובה. אידן ווערן נאר אויסגעלייזט דורך תשובה, און די תורה האט צוגעזאגט אז כלל ישראל וועט תשובה טון אין סוף גלות.

חידושים און הסברות

1. **איבערגאנג פון יחיד צו כלל:** ביז יעצט האט זיך גערעדט פון תשובת היחיד — איין מענטש וואס טוט תשובה. יעצט גייט דער רמב"ם איבער צו תשובת הכלל — די מדינה, כלל ישראל.

2. **נביאים — זייער עיקר תפקיד:** „כל הנביאים כולם צוו על התשובה" — אפשר איז דאס דער עיקר פוינט פון אלע נביאות. דאס שטימט מיט וואס דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז „יורך אתום בדרך" מיינט אז הקב"ה שיקט נביאים. נביאים חוץ משה קענען דאך נישט מחדש זיין קיין מצוות — וואס קענען זיי טון? נאר מעורר זיין צו תשובה אויף וואס משה רבינו האט שוין געזאגט.

3. „אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" — מחלוקת תנאים: דאס איז א מחלוקת אין גמרא (סנהדרין צו-צח) — עס זענען געווען תנאים וואס האבן געזאגט אז גאולה קען קומען אן תשובה. דער רמב"ם פסק'נט אז מ'דארף תשובה טון. אבער ער זאגט אויך אז די תורה האט צוגעזאגט אז אידן וועלן תשובה טון — אלזא ס'גייט סוף כל סוף געשען.

4. **סתירה מיט „רשות ביד אדם" — תירוץ:** אויב הקב"ה האט צוגעזאגט אז אידן וועלן תשובה טון, ווי שטימט דאס מיט בחירה חפשית? דער תירוץ: אזוי ווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט ביי „ועבדום וענו אותם" — דער סדר איז אז מ'קען נישט בלייבן אין גלות אייביג. אבער „כלל ישראל" איז א כלל — ס'קען זיין יחידים וואס טוען נישט תשובה. יעדער איינציגער וואס גייט תשובה טון, דאס איז ברשותו ובבחירתו. מ'גייט נישט פארסן קיינעם.

5. „אשר נתתי לפניך" — **לשון פון בחירה:** „אשר נתתי לפניך" ווערט אויסגעטייטשט ווי „וואס איך האב געגעבן אין דיין האנט" — אזוי ווי ביי „ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", ווען עס ליגט אין דיין האנט צו

פשט

פאר תשובה איז דער מענטש געווען פארהאסט, ווייט, מאוס. נאך תשובה איז ער באליבט, נאענט, א פריינט.

חידושים און הסברות

- דער שינוי איז דראסטיש — פון איין עקסטרעם צום אנדערן עקסטרעם. דאס איז מער ווי וואס מ'וואלט ערווארט: דער מענטש האט בסך הכל זיך גערוקט אביסל, ער קוקט אן אים טון אביסל בעסער — אבער דער אייבערשטער'ס רעאקציע איז א טאטאלע איבערקערעניש. דאס איז גופא די „נוי" (שיינקייט) פון תשובה — אז דער מענטש ווערט טאקע א בעסערער מענטש, און דער אייבערשטער האט ליב צו טון גוטע זאכן.

הלכה ד' (המשך) — בלשון שמרתיק בו מקרב

דברי הרמב"ם

„בכך אנו מוצאים שבלשון שהקב"ה מרחיק את החוטאים, בו הוא מקרב את השבים, בין יחיד בין רבים."

פשט

די זעלבע לשון וואס דער אייבערשטער נוצט צו דערווייטערן זינדיגער, נוצט ער צו מקרב זיין בעלי תשובה.

חידושים און הסברות

1. **פסוק פון הושע:** „והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם" — דער זעלבער פלאץ וואו מ'האט זיי גערופן „לא עמי", דארט וועט מען זיי רופן „בני אל חי". דאס ווייזט אז די זעלבע לשון ווערט איבערגעקערט.

2. **דוגמא פון יהויכין (יכניה):** ביי יהויכין אין ראשיתו, ווען ער איז געווען שלעכט, שטייט „כתבו את האיש הזה ערירי" — ער וועט נישט האבן קינדער. אויך „אם יהיה כניהו בן יהויקים חותם על יד ימיני כי משם אתקנך" — איך וועל דיך אויסרייסן. אבער נאכדעם ווען ער האט תשובה געטון אין גלות, שטייט ביי זיין אייניקל זרובבל (בן שאלתיאל, א זון פון יכניה): „אקחך זרובבל... ושמתיך כחותם" — דער אייבערשטער מאכט אים פאר א חותם, גענוי די פארקערטע לשון פון וואס ער האט געזאגט ביים חטא. די זעלבע מטבע לשון וואס איז געווען נעגאטיוו ווערט פאזיטיוו.

הלכה ד' (המשך) — פאר תשובה ווערן מצוות נישט אנגענומען

דברי הרמב"ם

„אמש היה זה מובדל מה' אלקי ישראל, שנאמר 'עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם'. צועק ואינו נענה... ועושה מצות וטורפין אותן בפניו, שנאמר 'מי בקש זאת מידכם רמוס הצרי'... 'עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר'."

פשט

פאר תשובה — דער מענטש איז אפגעשניטן פון דער אייבערשטער, זיין תפילה ווערט נישט אנגענומען, זיינע מצוות ווערן אים צוריקגעווארפן אין פנים.

חידושים און הסברות

1. דער פסוק „עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר" מיינט: נעם דייענע עולות, שטיק עס אריין מיט דייענע זבחים און פרעס עס — דער אייבערשטער וויל נישט דייענע קרבנות אן תשובה.

2. **[דיגערעסיע: הפטרת פרשת צו און שבת הגדול:]** דער פסוק „עולותיכם ספו על זבחיכם" איז פון די הפטורה פון פרשת צו, וואס מ'זאגט כמעט קיינמאל נישט, ווייל פרשת צו פאלט כמעט שטענדיג אויף שבת הגדול. איינע פון די סיבות וואס מ'האט געטוישט איז ווייל די הפטורה פון פרשת צו איז א שארפע הפטורה קעגן קרבנות — סותר צו וואס מ'ליינט אין דער פרשה. אנשטאט דעם זאגט מען די הפטורה פון שבת הגדול: „וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם" — דאס פארקערטע: נאך תשובה

הלכה ו' (המשך) — איסור אונאת דברים צו א בעל תשובה

דברי הרמב"ם

„אם חרפו אותם הטפשים במעשיהם הראשונים ואמרו להם 'זכור מעשיך הקודמים'... אל ירגישו מהם אלא ישמעו וישמחו, וידעו שזו זכות להם, שכל זמן שמתביישים ממעשיהם הראשונים ונכלמים מהם — זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת.”

„וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה 'זכור מעשיך הקודמים', או להזכירם בפניו כדי לביישו, או להזכיר דברים וענינים הדומים להם כדי להזכירו מה עשה — הכל אסור, והוא בכלל אונאת דברים שהזהירה עליו תורה.”

פשט

ווען נארישע מענטשן באשעמען בעלי תשובה מיט זייערע פריערדיגע מעשים, זאלן זיי נישט ווערן צוגעטראפן, נאר הערן און זיך פרייען, ווייל די בושא אליין איז א זכות וואס מגדיל זייער מעלה. אבער פון יענעם'ס זייט — עס איז אסור גמור מן התורה אונטער דעם לאו פון אונאת דברים.

חידושים און הסברות

1. **דאפלטע דינאמיק:** דער רמב"ם שטעלט אוועק א דאפלטע דינאמיק: פון דעם בעל תשובה'ס זייט — ער זאל עס מקבל זיין בשמחה, ווייל בושא פון פריערדיגע חטאים איז א כפרה. אבער פון יענעם'ס זייט — עס איז אסור גמור. דער בעל תשובה'ס אייגענע בושא איז א זכות; אבער יענעם'ס באשעמונג איז אן עבירה דאורייתא.

2. **דריי שטופן פון איסור:** דער רמב"ם חילוקט דריי שטופן: (1) דירעקט זאגן „זכור מעשיך הקודמים", (2) דערמאנען די חטאים בפניו כדי לביישו, (3) אפילו נאר מרמז זיין אויף ענליכע ענינים — אלע דריי זענען אסור מן התורה אונטער דעם לאו פון אונאת דברים.

3. **חידוש בשם ר' צדוק הכהן מלובלין:** דער איסור צו דערמאנען א בעל תשובה זיינע פריערדיגע מעשים איז נישט בלויז ווייל מ'טשעפעט צו אים — עס איז טאקע **נישט אמת**. ער איז ממש נישט יענער מענטש מער. דער רמב"ם אליין האט געזאגט „אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים" — תשובה מיינט אז ער ווערט א נייער מענטש. דעריבער, ווער עס דערמאנט אים זיינע פריערדיגע מעשים, איז ער א **נער** און א **כסיל** — ער כאפט נישט וואס תשובה באדייט, ער פארשטייט נישט אז דער בעל תשובה איז שוין א גאר אנדער מענטש.

4. **פארבינדונג צום יסוד פון דעם גאנצן פרק:** דער איסור פון אונאת דברים ביי א בעל תשובה האט א טיפערע סיבה ווי סתם צער — עס איז א פאלשע אויסזאג, ווייל דורך תשובה איז ער ממש נישט דער זעלבער מענטש. דאס פארבינדט זיך צוריק מיט דעם יסוד פון דעם גאנצן פרק — אז תשובה שאפט א מהותדיגע שינוי אין דעם מענטש, און דאס איז א שיינער אפשוילוס פון דעם פרק.

וועלן. דער רמב"ם וויל אפשר זאגן אז דער סדר איז: ערשט קומט ברכה, דערנאך קללה, און דאס ברענגט צו „והשבות אל לבבך" — תשובה.

6. **דער סדר פון פרשת נצבים:** ערשט קומט ברכה, דערנאך „והשבות אל לבבך" — דאס ברענגט צו תשובה, דערנאך „ושבת עד ה' אלקיך" — דער מענטש טוט תשובה, און דערנאך „ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך" — דער אייבערשטער נעמט אן די תשובה און ברענגט די גאולה. דער רמב"ם'ס שיטה אז „אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" שטאמט פון דעם סדר אין פרשת נצבים.

7. **„ושבת עד ה' אלהיך":** דער רמב"ם גייט ארויסלערנען פון דעם שטאפל „עד ה' אלהיך" — אז א מענטש קומט אן ביז דער אייבערשטער. שפעטער גייט ער זאגן „ושמעת בקולו" — „קול השם" איז „נחל נובע מקור חכמה."

הלכה ו' — בעלי תשובה דרכם להיות שפלים וענווים

דברי הרמב"ם

„בעלי תשובה דרכם להיות שפלים וענווים ביותר.”

פשט

בעלי תשובה פירן זיך מיט שפלות און ענוה.

חידושים און הסברות

1. אויב דער בעל תשובה איז שוין אין דרגא פון צדיק גמור (ווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט), פארוואס דארף ער זיך אויפפירן מיט שפלות? ווייל עס איז דא א חילוק צווישן זיין אמת'ע מדרגה (צדיק גמור) און וויאזוי ער דארף זיך אויפפירן (שפלות און ענוה). דאס איז א „דרך הממוצע" — דער בעל תשובה אליין פירט זיך נישט צו מיט א „גרויסע בעקידזש" (גרויסע פרעטענזיעס), אבער א צווייטער דארף אים יא געבן א „גרויסע בעקידזש" (כבוד).

2. דער בעל תשובה הערט ווען יענער זאגט אים „אמש" (נעכטן ביזטו געווען אזוי און אזוי), און ער איז נישט צוגעטראפן — פארקערט, ער פרייט זיך. וואס איז די שמחה? ער דערמאנט זיך וואו ער איז געווען, און וואס פאר א לאנגע וועג ער איז געקומען, ווי הייליג ער איז היינט. דאס פאסט מיט דעם לשון „אמש" וואס דער רמב"ם נוצט: פריער זאגט דער רמב"ם „אמש" — נעכטן איז ער געווען שנוי, היינט אהוב. דער בעל תשובה אליין טראכט וועגן דעם „אמש" און פרייט זיך מיט'ן „היום". אבער יענער וואס זאגט „אמש" צו באשעמען — דאס איז אסור.

3. עס ווערט פארגליכן צו דעם לשון אין הלכות דעות — דער וואס מ'איז מרגיש (באליידיגט) און דער וואס איז נישט מרגיש. דער בעל תשובה הערט די בושות מיט שפלות, ער ווערט נישט צוגעטראפן, און דאס אליין איז א זאך וואס מכפר אויף עבירות.

תמלול מלא

הלכות תשובה פרק ז' — תשובה פון בריאה ביז לוויה

הקדמה: דער סטרוקטור פון הלכות תשובה

Speaker 1

רבתי, מיר גייען לערנען הלכות תשובה פרק ז'.

זעט מיר אויס אזוי, מיר האבן געלערנט הלכות תשובה פרק א' ביז ד', ממש הלכות תשובה, אלע ענינים פון תשובה. נאכדעם האבן מיר געזען פרק ה' און ו', די נושא איז געווען "הכל נתון לו", עס זעט אויס אז יעצט וויל דער רמב"ם אויספירן געוויסע קאנקלוזשאנס וואס זענען נישט ממש געבויט אויף די יסוד אז רשות ווס. נישט רשות, נאר עס איז געבויט אויף מער א

ברייטערע אדער מער א טיפערע קוק אויף וואס דאס איז א מענטש, און ממילא וואס מיינט תשובה.

אין אנדערע ווערטער, פרק א' איז בעיקר געווען געבויט אויף דעם אז תשובה מיינט, ער האט געטון אן עבירה, דארף ער אויפהערן צו טון די עבירה. ער האט נישט געטון קיין מצוה, דארף ער יא טון די מצוה. און מיר האבן געזען אין פרק ג' און פרק ד' אביסל מער זאכן פון די רגילות'ן, פון וואס איז מעכב א תשובה, פון דאס וואס עס דארף ווערן פון א בינוני א צדיק, וכדומה. אבער די עיקר זאך פון תשובה וואס ביי אונז זענען מיר צוגעוואוינט צו טראכטן, האט דער רמב"ם נאך נישט עכט געזאגט.

וואס איז די עיקר זאך פון תשובה? די עיקר זאך פון תשובה איז, עס איז דא א מענטש וואס נעכטן איז ער געווען א רשע אדער א בינוני, שפעטער ווערט

ניין, איך ווייס שוין, די ענין לא יישאל. אבער לאמיר זאגן אזוי, אבער למעשה, דער רמב"ם האט דאך שוין צוגעלייגט א גאנצע יסוד. ביז יעצט האבן מיר געלערנט, ביז פרק ד', סתם תשובה. מ'האט נישט געוואוסט קיין פילאזאפיע, קיין יסודות פון בחירה חפשית. יעצט ווייסט מען שוין בחירה חפשית, איז דא זיכער זאכן וואס מ'קען יעצט בעסער פארשטיין נאכדעם. איך ווייס נישט וואס, אבער עפעס דארף מען פארשטיין.

Speaker 2:

אקעי.

הלכה א': הואיל ורשות כל אדם נתונה לו — ישתדל אדם לעשות תשובה

Speaker 1:

איז דער רמב"ם ווייטער, הוא אשר דברנו.

Speaker 2:

ניין, איך האב א קשיא, אפשר זאל מען אונז מאכן עפעס א סיסטעם וואס יעדער איינער פון די מקשיבי השיעור זאל קענען וואוטן?

Speaker 1:

ניין, ס'איז גוט אזוי. דו ווייסט וויאזוי איך זאל מאכן א סטאר? דו ווייסט וויאזוי איך זאל אריינשיקן געלט פאר מתנת חיים און פתחיה?

Speaker 2:

ניין, בכלל, אויף די גאנצע וועלט אזוי ווי מיר. פאר די שיעור, פאר די שיעור.

Speaker 1:

ניין, פאר די קומענדיגע יאר, נאך פרשת נצבים וועלן מיר רעדן וועגן די שיעור עקסטער. זאגט דער רמב"ם, אקעי, פונעם, דאס איז די... די זאך דא.

אקעי, זאגט דער רמב"ם אזוי, **הואיל ורשות כל אדם נתונה לו**, אזויווי מיר האבן זיך יעצט אין די לעצטע צוויי ברוקן מבאר געווען אז א מענטש האט רשות אויף זיינע אייגענע מעשים, ממילא איך האב נישט קיין תירוץ, איך קען נישט זאגן איך בין געצווינגען, דער אייבערשטער האט מיר געמאכט אז איך זאל זינדלן. איך האב דיר שוין געגעבן די שליסל אין דיין הענט, יעצט נוץ עס. **ישתדל אדם**, זאל א מענטש טון השתדלות, טון פעולות, זיך מתחזק זיין **על דרך הטובה לעשות תשובה**. ער זאל פרובירן. עס קען זיין אז עס איז א טראפעלע מער, אזויווי א מענטש קען טראכטן, אפשר בין איך שוין אזוי פארזונקען אין חטא אז איך קען שוין נישט. זאגט ער, מאך השתדלות, קוק, טריי, טו אפאר פעולות, וועסטו זען אז דו קענסט. א פראבע קען מען נאך, ס'איז נאכנישט פאראיבער.

ישתדל אדם לעשות תשובה ולנער כפיו מחטאיו, אפשרקלען זיינע הענט פון חטאים.

Speaker 2:

יא, וואס איז די לשון?

Speaker 1:

ער זאגט עס א לשון פון א פסוק אין ישעיה, אפוארפן, אפשרקלען די כפיים. "ארחץ בנקיון כפי ואסובה את מזבחך ה'". אפוארפן די הענט פון חטאים. איך מיינן אז די חטאים פון די הענט געווענליך איז א דמיון אויף גזל, אויף אן ענין פון ממון. איך מיינן אז די כפיים געווענליך איז א דמיון פון גזל. ווי זאגט מען דארט אין תפילת נעילה, "ארחץ בנקיון..."

Speaker 2:

אה, דו מיינסט צו זאגן די "נחטא לפניך כידינו"?

Speaker 1:

"נחטא לפניך כידינו", די הענט איז פארשמירט מיט חטאים. סאו לעשות תשובה קען מיינען אזויווי בן אדם למקום, אבער "לנער כפיו מחטאיו" איז אזויווי די הענט זאלן אויפהערן זינדיגן. אקעי.

ער א צדיק. עס איז דא א לייף, א גאנצע לייף פון ווען ער איז א בעיבי ביז ווען ער שטארבט, ער הייבט זיך אן נישט א גוטער מענטש, און די סוף איז ער געווארן א צדיק. אדער ער האט זיך פארזינדיגט אינמיטן און ער ווערט צוריק א צדיק. די סארט סטארי פון תשובה האט דער רמב"ם נאך קיינמאל נישט ארויסגעברענגט, און ס'איז אסאך א טיפערע אדער א ברייטערע זאך ווי סתם צו זאגן, "טון אן עבירה, זאג וידוי, טו תשובה." ס'איז עפעס אנדערש וואס מ'דארף זאגן.

איך וואלט אפשר געזאגן מיט די ווערטער, אז פריער האט דער רמב"ם גערעדט וועגן תשובה וואס איז פון ראש השנה ביז יום כיפור. יעצט גייט ער רעדן וועגן די תשובה פון יום כיפור ביז ראש השנה. דאס הייסט, די גאנצע יאר נאכדעם וואס מ'האט זיך תשובה געווען, וואס מיינט לעבן מיט תשובה? וואס מיינט... ער גייט רעדן וועגן מידות וואס א מענטש דארף זיך פארנעמען א גאנצע תשובה צו טון, און מ'זאל זיך צוהאלטן ביי די תשובה.

אבער איך וואלט זייער שטארק געזאגט, תשובה פון די בריאה ביז די לוויה, מער אזא סארט נושא. ס'איז ריכטיג אז ס'איז פון ראש השנה ביז יום כיפור, אבער ס'איז אפילו מער פון דעם. ס'איז נישט נאר איין יאר. ס'איז תשובה פון, אזויווי ער גייט זאגן, "לפני מותו", ער גייט אריינגיין אין די גאנצע זאך. ס'איז תשובה וואס מאכט דעם מענטש פון ווען ער איז געווען א יונגל און נישט געווען פארשטאנען, ביז סוף ימיו. ס'איז מער אזא סארט נושא פון תשובה.

די גאנצע פרק, אויב איך קען געבן אזא געוויסע הגדרה, ס'זעט אויס אביסל אז דער רמב"ם ברענגט סתם ענינים, מוסר, מאמרי חז"ל, שבת התשובה. איך האב געזאגט אז אלע דרייען זיך, כמעט אלע, דרייען זיך ארום די נקודה פון די מהפך פון תשובה, יא, די איבערקערעניש. אז ער איז געווען א רשע איז ער געווארן א צדיק.

איך וואלט עס אבער נאך אלץ געלייגט אין א ביסל א גרעסערע קאטעגאריע, אזויווי אין הלכות דעות. קודם האט דער רמב"ם געזאגט די עיקר עיקר הלכות דעות, און נאכדעם האט ער געקאווערט אלע ענינים, איך מיינן נישט אלע, אבער אסאך וויכטיגע הלכות וואס האט צו טון מיט דעות. דא אויך האט ער געקאווערט די עיקרים פון תשובה, די עצם מצוות תשובה, נאכדעם וואס מ'מוז וויסן צו פארשטיין תשובה, אזויווי די בחירה חפשית. און דא גייט ער נעמען נאך וויכטיגע יסודות אין תשובה, וואס ער האלט אז מ'דארף וויסן, וויכטיגע חז"ל'ס, וויכטיגע הלכות אין דברי תורה שבעל פה אין תשובה, וואס ער לייגט דא אויך אריין.

Speaker 2:

איך בין נישט מסכים פאר וואס דו זאגסט, ווייל דער רמב"ם האט נישט געהאט קיין צייט צו מלקט זיין סתם די מאמרי חז"ל. ס'זעט אויס אז ער טוט עס, אבער אלעמאל האט ער עפעס א נעראטיוו ביאיינד אים. און אויך אין הלכות דעות, איך האב עס נישט פארשטאנען, אבער איך מיינן אז ענער פארדעיסט האט ער אויך עפעס געמיינט.

Speaker 1:

איך זאג נישט ער מיינט נישט גארנישט, אוודאי איז עס נישט נאר א ליקוט, ס'האט אסאך מער פון דעם. אבער איך זאג, די עצם סטרוקטור איז זייער ענליך צו דארטן, אז נאכדעם וואס דו פארשטייסט שוין די עיקר, ער גייט נישט לייגן סתם א באנטש א באנטש מאמרים. קודם זאלסטו פארשטיין די עיקר און נאכדעם קען ער גיין צו דיטעלס. הלכות, אזויווי אין יעדע, אזויווי אין הלכות שבת איז דא אסאך קליינע דיטעלס, איז אויך דא אין הלכות תשובה דיטעלס. א חלק פון זיי זענען די דיטעלס פון די מעלות התשובה. אבער ס'איז דיטעלס וואס נאכדעם וואס דו פארשטייסט די עיקרים קען מען עס קאווערן.

Speaker 2:

יא, אבער אקעי, שוין, האבן מיר שוין געהאט א מחלוקת. איך מיינן אז איך בין געווען גערעכט.

Speaker 1:

יא. "אף שלמה בחכמתו אמר בכל עת יהיו בגדיך לבנים".

Speaker 1

די גמרא ברענגט שוין דעם פסק אויך אן.

אבער דאס ווארט איז "בכל עת", נישט נאר ווען... בעתיד דארף א מענטש גיין שוין, אבער א מענטש דארף אייביג, אפשר גייט מען אים יעצט לאזן פאר א סעודה.

Speaker 2

שמים שמים. אה, דאס איז דער פסוק פא... עס זאל נישט נעלם זיין, אייביג האבן א איבריגע "יהיו בגדיך לבנים", א מענטש זאל אייביג זיין גרייט, א מענטש זאל נישט ווארטן אויף...

Speaker 1

דרך אגב, די הלכות דעות איז געווען געבויט אויף א סך שלמה פון ספר משלי, הלכות תשובה איז אויך געבויט אויף א סך קהלת, עפעס שוין געלערנט אין קהלת, אין די ענד דארט שטייט אזוי, אז ווען שלמה איז געווען אלט האט ער געזאגט קהלת, יא? ער האט געזאגט זיין אפשאט, יא? ס'איז איין שיטה אין מדרש אפשר.

הלכה ב': יראה אדם את עצמו כאילו נוטה למות

Speaker 1

אקעי, זאגט דער רמב"ם... יעצט גייט מען זען אז ס'איז א זייער וויכטיגע רמב"ם, זייער וויכטיג. איך מיינן אז די גאנצע הלכות תשובה איז באמת געווען אנגעקומען צו די הלכה. דאס הייסט ווייל אזויווי פריער, פריער האט מען געלערנט פון עבירות שיש בהן מעשה, פון נישט טון עבירות, יעצט גייט מען לערנען דער רמב"ם, יא?

זאגט דער רמב"ם: "אל תאמר", זאלסט נישט זאגן, "שאיין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה", אז תשובה איז בעיקר נאר... ס'קען אויך זיין, האסט געזאגט פריער אז א מענטש האט רשות אויף זיינע מעשים, "רשות כל אדם נתונה לו", א מענטש זאגט יא, איך ווייס, אויף מעשים. איך קען טשונן צו גיין פארן צו א זונה, גיין גנב'ענען, אויף דעם האב איך ממש א בחירה.

אבער אנדערע זאכן וואס איז מער דעות, איך בין סטאק, איך בין זייער דזשעלעס, וואס זאל איך טון? זאגט דער רמב"ם: "כשם שצריך אדם לשוב מאלו", ניין, אזויווי א מענטש דארף תשובה טון פון די זאכן, פון מעשה וואס איז דא א מעשה... יא, אבער ער האט געזאגט בפירוש, ער האט דאך געמיינט להטות דעתו, אז דער רשות מיינט אויף דעת. "כך צריך להפשי", דארף ער זיך אומקוקן "בדעות הרעות שיש לו", אין זיינע שלעכטע מדות וואס ער האט, "ולשוב מהם", און תשובה טון פון די זאכן, "מן הכעס", פון כעס, "מן האיבה", פון האלטן שנאה אויף מענטשן, "מן הקנאה", פון דזשעלעסי, "מן התחרות", פון קאמפעטישן.

Speaker 2

תכלית, עס זעט אויס אז עס איז נישט די עקזעקט זעלבע זאך, נאר דאס תכלית וואס קומט פון קנאה.

Speaker 1

און יום כיפור זאגט דער רמב"ם "שאיין בו קנאה ותחרות". ווי? מענטשן ווערן אזוי ווי מלאכי השרת. וואס שטייט אין רמב"ם? האב איך געדענקט גוט? האב איך געדענקט סתם אזא לשון?

קנאה ותחרות — באגריף-קלערונג

Speaker 1: קנאה און תחרות, ס'זעט אויס אז ס'איז נישט די עקזעקט זעלבע זאך.

Speaker 2: וואס איז דאס תחרות?

Speaker 1: ס'קומט פון קנאה.

Speaker 2: מיר האבן געהאט די לשון תחרות פריער?

פארוואס דארף מען תשובה טון יעצט? — "לפני מותו"

Speaker 2

פארוואס דארף מען תשובה דא? ס'איז דאך נישט ווי בנצבים.

Speaker 1

איינמאל ווען דער רמב"ם איז אויך מודה אז מען קען שוין נישט תשובה טון, איז נאך דא וואס מען שטארבט. נאר, אבער דאס איז זייער וויכטיג, ווייל דער רמב"ם זאגט, לאמיר זיך פארשטיין, אין די ענדע מאכט ער א גרויסע נפקה מינה וואס מען לעבט, ווייל אסאך מאל ווערט מען סטאק. אבער למעשה, וואס איז די מטרה פון די גאנצע זאך? מען זאל שטארבן כדי שיזכה לחיי העולם הבא. זאגט ממילא דער רמב"ם, ווי לאנג דו לעבסט נאך, קענסטו נאך זיין א מענטש, קענסט נאך שטארבן און גיין צו עולם הבא. ער וועט אויך זאגן, למשל, אז א מענטש טרעפט זיך אזוי, אן אלטער איד.

וואס זאל איך אויפטון יעצט? איך גיי יעצט ווערן א וואוילער איד. נישט אז ס'איז נישטא קיין עולם הבא, נישט אז ס'איז נישטא, אבער דאס איז דאך די גרויסע עיקר. זאגט דער רמב"ם ווייטער, אויב אזוי זאל מען רעדן צו אלטע אידן.

הלכה ב': יראה אדם את עצמו כאילו נוטה למות

Speaker 1

קומט דער נעקסטער סעיף, זאגט דער רמב"ם, "אורם יראה אדם את עצמו כאילו נוטה למות".

אויב איז די צווייטע יראה את עצמו, ס'איז דא יראה את עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, און די יראה את עצמו כאילו נוטה למות. **ושמא ימות בשעה זו**, אפשר וועט ער שטארבן יעצט, בשעת ער איז אין די תשובה, און ער וועט נישט שטארבן בחטאו. און דערפאר, **ישוב מחטאיו מיד, ולא יאמר כשאזקין אשוב**, דאס איז דאך די חז"ל, "אל תאמר לכשאפנה אשנה".

און חז"ל זאגן אויך, "שוב יום אחד לפני מיתתך", **שמא ימות קודם שיזקין**, אפשר וועט ער שטארבן נאך פאר ער וועט אלט ווערן. אויך איז דא אז דער רמב"ם פסק'נט די הלכה אז מ'זאל תשובה טון נאך פאר ס'ווערט יום כיפור, ווייל אפשר וועט ער שטארבן.

"בכל עת יהיו בגדיך לבנים" — שלמה'ס חכמה

Speaker 1

זאגט דער רמב"ם, "הוא ששלמה אמר בחכמתו", דאס איז וואס שלמה זאגט מיט זיין גרויסע חכמה. שלמה זאגט נישט בנבואה, אנדערע זאגן ער איז געווען א נביא, אנדערע קוקן אים אן ווי איינער פון די נביאים, אבער שלמה איז נישט פון די נביאים. דער רמב"ם האט אויסגערעכנט שלמה צווישן די חכמים. שלמה איז דער חכם, שלמה איז זיין חכמה זאגט. אפשר "בחכמתו" מיינט אין זיין ספר חכמה, נישט חכמת שלמה. שלמה זאגט מיט זיין חכמה, אפשר מיינט עס אז ס'איז א שיינע לשון חכמה, ווייל ער זאגט עס נישט קלאר, ער זאגט עס מיט אזא שיינע משל, **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים"**. אפשר דאס מיינט ער, ער זאגט עס אויף א קלוגן אופן.

ער זאגט, **"בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר"**. וויאזוי טייטשט דאס דער רמב"ם? דאס הייסט, "בגדיך לבנים" איז א רמז מסתמא אויף זיין האבן מידות נקיות, דהיינו נקיות, ריכטיגע זאכן. זאלסטו נישט נאר אנגעגרייט זיין מיט די שיינע קליידער ווען ס'קומט ערב שבת, ס'זאל אלעמאל זיין ריין, ווייל ס'קען דאך זיין אז יעצט וועסטו דארפן האבן די ריינע קליידער. איך טראכט אפשר עפעס אנדערש, אזוי ווי אונז גייען מיט א קיטל פסח, מען זאל גיין מיט ווייסע קליידער, אזויווי מען גייט מיט א מת. און אויך איז דער שמן המשחה במערכת חניטה, יא? כדי א מענטש זאל אייביג טראכטן אז ער גייט שטארבן, ער גייט שוין אנגעטון מיט די תכריכים, מען איז שוין אנגעטון מיט א ווייסע העמד, אויב מען שטארבט זאל מען נישט האבן... עס איז עקזעקטלי די לשון הגמרא אין שבת.

Speaker 2

תשובה פון עזיבת החטא, שטייט "דרכו", נישט נאר זיינע מעשים, נאר ער זאל אפלאזן זיינע דרכים.

רש"י'ס קשיא — האט א רשע א דרך?

Speaker 1: פארוואס האט רש"י געדארפט פרעגן די קשיא? רש"י האט געפרעגט די קשיא, דער פסוק, א רשע האט עפעס א דרך? א רשע האט ער געזאגט, א זומפ האט א בלאטע האט א דרך? אבער דער רמב"ם זאגט אז א רשע האט א דרך, ער האט א שלעכטע הרגל. "דרך בלב ים, דרך עניה בלב ים" האט עפעס א זינפ, יא.

אקעי, איז זייער גוט. דא זעט מען אז אין די ווערטער לכאורה דעות, אז דעות איז דאך נישט קיין מעשה, דעות איז וועלכע סארט מענטש ער איז, אבער תשובה מיינט אז ער קען טאקע יא, ער גייט ווערן צוריק אין דרכים טובות וכדומה. און וויאזוי תשובה צו טון האט ער אויסגעזעצט הלכות דעות, צו גיין אין דרך האמצעי, און קומען גיין אין די אנדערע קצה צו קענען אנקומען צו דרך האמצעי.

הלכה ד — מעלת בעל תשובה

דער רמב"ם'ס ווערטער — בעל תשובה איז אהוב ונחמד

Speaker 1: זאגט דער רמב"ם ווייטער, "אל ידמה בעל תשובה", א בעל תשובה זאל נישט טראכטן. פריער האט ער געזאגט "אל יאמר", ער זאל נישטאמאל זאגן, "שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים". ער זאל נישט טראכטן, ער זאל נישט חושד זיין, ער זאל נישט האבן א דמיון, געגליסט, דער אייבערשטער גליסט אויף אים.

Speaker 2: נחמד מיינט, יא, מלשון חמדה, "לא תחמוד".

Speaker 1: ער איז כאילו לא חטא מעולם, ער איז אזוי ווי א ניי געבוירן, ער איז אזוי ווי איינער וואס האט קיינמאל נישט געזינדגט, אזוי ווי א צדיק גמור. דער אייבערשטער האט אים אזוי ליב אז ער וויל אז ער זאל קיינמאל נישט זינדגן, דאס מיינט ער צו זאגן.

Speaker 2: יא, אזוי זאגט ער.

Speaker 1: דער אייבערשטער האט נישט קיין גראדזשעס אויף אים.

ולא עוד, אלא ששכרו הרבה. זיין שכר איז נאך מער, זייער גרויס.

Speaker 2: נאך מער!

Speaker 1: איך וועל דיר זאגן דאס ווארט קלאר, איך וועל עס שוין זאגן. "הרבה" איז גרויס. **שהרי טעם טעם החטא**, ער האט דאך שוין יא טועם געווען דעם טעם פון חטא, **ופירש ממנו**, ער האט זיך אפגעשיידט דערפון, **וכבש את יצרו**, ער האט איינגעהאלטן זיין יצר הרע. דאס איז גרעסער ווי דער בעל תשובה פון די צדיקות וואס ער האט קיינמאל נישט. מען דארף טראכטן פון דעם מעולה און דעם מושל בנפשו.

דיסקוסיע: סתירה מיט הלכות דעות — כובש את יצרו vs מעולה

Speaker 2: ניין, דער רמב"ם האלט נישט אזוי. ס'איז אבער דא א חילוק צווישן מעלה און שכר. מעלה מיינט וואסערע לעוועל ער איז.

Speaker 1: ניין, דער רמב"ם גייט אויסרעכענען בפירוש מעלות און שכר. ניין, עס קען נישט זיין. לכאורה מוז מען אדער זאגן אז ס'איז א סתירה אין רמב"ם, אדער דער רמב"ם אין אנדערע פלעצער זאגט אז דער כובש את יצרו איז נישט קיין מעלה. אדער מוז מען זאגן אז ס'איז דא עפעס א וועג וואס ס'איז יא א מעלה. איך מיינ אז דאס איז וואס ער וויל גיין אין דעם תירוץ, איך ווייס נאר נישט וויאזוי ער גייט עס זאגן. איך טראכט אז ס'מוז דאך זיין עפעס א מעלה.

Speaker 2: איך האב נישט געהערט די שאלה.

Speaker 1: אין הלכות דעות און אויך אין שמונה פרקים זאגט דער רמב"ם אז איינער וואס איז א מעולה, איינער וואס בכלל זוכט נישט קיין חטא, האט נישט קיין תאוה צו חטא, איז בעסער ווי איינער וואס האלט זיך איין פון חטא. אבער דא זעט אויס אנדערש. ס'איז א סתירה אין רמב"ם.

תירוץ — דער בעל תשובה האט זיך באמת געטוישט

Speaker 1: איך ווייס נישט וואס דאס תחרות איז. אין הלכות תשובה זאגט דער רמב"ם "שאין בו קנאה ותחרות".

Speaker 2: ווי?

Speaker 1: אז מענטשן ווערן אזוי ווי מלאכי השרת.

Speaker 2: וואס שטייט אין רמב"ם?

Speaker 1: איך האב געדענקט גוט, אבער איך האב נישט געדענקט אז ס'איז דא די לשון אין די מגילה שטייט "סמך רעים". אקעי, איך ווייס נישט פונקטליך וואס דאס איז, תחרות. אנגענומען תחרות מיינט קאמפיטן מיט יענעם, אויף היינטיגע שפראך.

Speaker 2: יא.

דער רמב"ם'ס ליסטע פון עבירות שאין בהן מעשה

Speaker 1: "ומן ההיתול", מיינט שפעטן פון מענטשן, חוזק און ליצנות מאכן פון מענטשן. "ומרדיפת הממון", דער רמב"ם זאגט דא זיין אייגענע ליסט.

Speaker 2: דאס איז אפשר געוויסע חז"ל?

Speaker 1: זיכער זיין אייגענע ליסט, ניין? איך ווייס נישט פון וואו די ליסט קומט. ס'איז נישט לויט די סדר פון די דעות וואס ער האט געזאגט פריער אין הלכות דעות. אפשר איז אביסל ענליך, כעס און קנאה איז, אבער רדיפת הממון איז...

Speaker 2: יא.

Speaker 1: קנאה ותחרות איז א לשון. איך ווייס נישט.

אקעי, "והכבוד". פאקט רדיפת הממון והכבוד, יא. אה, נאכלויפן ממון און כבוד, זייער גוט. "ומרדיפת המאכלות, וכיוצא באלו". נאכלויפן.

Speaker 2: רדיפת המאכלות איז די איינציגסטע וואס איז נישט...

Speaker 1: די אלע זענען ממש זייער זייער ענליכע בין אדם לחבר'דיגע זאכן: זיך רעגן אויף מענטשן, קנאה, תחרות, שפעטן פון מענטשן. רדיפת ממון איז נישט בין אדם לחברו.

Speaker 2: וואס? רדיפת ממון?

Speaker 1: יא. איינער וויל איך צו תחרות, רבי, פייטן, פייטן פאר זיין געלט, אבער יא. דאס מיינט אמבישן, אזויווי רדיפת הממון.

פסוק "יעזוב רשע דרכו" — ראייה פון תשובה אויף דעות

Speaker 1: אקעי, "מן הכל צריך לחזור בתשובה". פון די אלע זאכן דארף א מענטש תשובה טון. זאגט דער רמב"ם ווייטער, "ואלו העבירות, שהעבירות שאין בהן מעשה, קשין מאלו שיש בהן מעשה". די עבירות וואס האבן נישט קיין מעשה זענען נאך ערגער, נישט הארבער, נאר קשים איז שווערער, מ'דארף שווערער ארבעטן תשובה צו טון. פארוואס? "שבשעה שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרוש". אויף די זאכן קען א מענטש זיך אריינזינקען. מעשים איז, ווען מ'טוט עס, טוט מען עס, און ווען מ'טוט עס נישט, טוט מען עס נישט. אבער זאכן וואס האבן צו טון מיט מחשבה אדער מיט מדות, איז ווערט מען פארזונקען אין דעם, און ס'איז זייער שווער זיך צו פריש זיין.

און איך האב געוואלט זאגן אז דאס שטייט אין פסוק, "יעזוב רשע דרכו", א מענטש זאל איבערלאזן זיינע דרכים, מיינט נישט סתם מעשים, "ואיש און מחשבותיו".

דרכו איז נישט נאר דרכו, דרכו איז הרגילות. דער רמב"ם אין הלכות דעות ברענגט ער די גאנצע דיבור דרכים. "ואיש און מחשבותיו", אבער די עיקר מיינט ער די מחשבותיו.

Speaker 2: ביידע, ביידע.

Speaker 1: ביידע פון זיי רעדן נישט פון מעשים, קיינער פון זיי רעדט נישט פון מעשים. ביידע, דאס איז דער עיקר פסוק פון תשובה וואס דער רמב"ם ברענגט אין פרק ב', די אלע לשונות וואס דארט לערנט מען די כללי

יא, די כלל ישראל, גייט אויך תשובה טון צום סוף, און דאס איז ענליך. איך טראכט אז אפשר דאס איז זייער ענליך צו די שמועס פון איינעם נעכטן, וואס ער האט געזאגט, דער רמב"ם זאגט אז פאר משיח וועט קומען דארף מען תשובה טון, און מיר טוען יעצט תשובה טון ווייל אפשר וועט משיח קומען. וואס איז איינע זאגט גייט גייט... דאס איז דער סוף פון די וועלט, ווי א מענטש האלט ביי די ענד, ממילא זאל ער שנעל תשובה טון.

נביאים — זייער עיקר תפקיד

Speaker 1: זאגט ער ווייטער, "כל הנביאים כולם צוו על התשובה". אלע נביאים האבן געהייסן מענטשן תשובה טון, און מעורר געווען. אפשר דאס איז דער פוינט פון אלע נביאות? אזוי ווי ער האט פריער געזאגט אז "יורד אתום בדרך" מיינט אז ער שיקט נביאים. און בכלל, נביאים חוץ משה קענען דאך נישט האבן קיין מצוות. וואס קען עס זיין? נאר מעורר זיין, נאר תשובה צו טון אויף וואס משה רבינו האט שוין געזאגט אויף די מצוות.

"אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" — מחלוקת תנאים

Speaker 1: זאגט ער ווייטער, "ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה". אידן ווערן נאר אויסגעלייזט דורך תשובה. "וכבר הבטיחה תורה". וואס מיינט די ווערטער? אז די גאולה גייט נאר קומען אין זכות פון תשובה, אדער די גאולה גייט קומען מיט תשובה צוזאמען?

Speaker 2: ס'גייט נישט געשען קיין גאולה אן תשובה.

Speaker 1: ס'איז א מחלוקת אין די גמרא, א מחלוקת תנאים. ס'איז געווען וואס האבן געזאגט אז ס'גייט אפשר זיין אן תשובה. דער רמב"ם פסק'נט אז מ'דארף תשובה טון.

דיסקוסיע: סתירה מיט "רשות ביד אדם"

Speaker 1: אבער ער זאגט, "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין". ס'איז דאך שווער די קשיא פון פריער פון "רשות ביד אדם".

Speaker 2: די תשובה איז אז דאס איז אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט אויף "ועבדום וענו אותם". ס'קען זיין אז די רשות ביד אדם איז נאר פאר די גאולה, און איינמאל די גאולה קומט שוין גייט זיין אפשר אן אנדערע תשובה.

Speaker 1: ניין, ניין, איך וואלט געזאגט פשוט, די תירוץ דארף זיין אזוי ווי ער האט געזאגט פריער, אז דאס איז דער סדר, דער סדר איז אז מ'קען נישט בלייבן אין בערב אייביק.

Speaker 2: יא, אבער ביי די סדר האט ער אויך געזאגט אז נישט יעדן איינעם איז מחויב.

Speaker 1: דא זאגט ער אויף אידן.

Speaker 2: ניין, ניין, "ישראל" מיינט "כלל ישראל", "כלל ישראל" איז א כלל. ס'קען זיין יחידים.

Speaker 1: יעדער איינער וואס גייט תשובה טון, דאס גייט זיין ברשותו ובבחירתו. מ'גייט נישט פארסן קיינעם צו תשובה טון.

פסוק "והיה כי יבואו עליך" — לשון פון בחירה

Speaker 1: "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך". דאס מיינט סתם די וואס איך האב געגעבן אין דיין האנט.

Speaker 2: יא, אזוי ווי "הברכה והקללה" וואס שטייט ביי "ראה אנכי נתן לפניכם היום", ווען ס'ליגט אין דיין האנט.

Speaker 1: ער וויל אפשר זאגן אז ס'גייט קומען די גאנצע זאך, ס'גייט קודם זיין ברכה, ס'גייט זיין קללה, און נאכדעם, "והשבות אל לבבך", דאס גייט דיר ברענגען צו תשובה טון, "בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה. ושבת עד ה' אלהיך", וואס תשובה טון ביז דער אייבערשטער... אזוי גייט עס ביז דער אייבערשטער, right?

Speaker 1: דער אמת איז אז ס'איז נישט אנדערש. לאמיר פארשטיין קלאר. דא רעדט ער נישט פון דעם פענאמען ווען דער מענטש האט נאך די ווילדע יצר הרע. דער אמת איז אז ס'איז צוויי אנדערע חקירות. ס'איז די ענליכע סברא, די סברא פון די פנים צרות הגר"א איז ענליך. אבער די מציאות וואס ער רעדט וועגן איז אנדערש. דא רעדט ער פון דעם אז איינער איז נעכטן געווען א בעל שלעכטע דעות, יעצט האט ער נישט די שלעכטע דעות, נישט יעצט איז ער כובש את יצרו. ער איז צוריקגעגאנגען, איבערמארגן אויך נישט. ער האט זיך געטוישט אין פנימיות. אבער דער מושל בנפשו פון וועם ער רעדט, ניין, ניין, בכלל נישט. "הוא שב מן הכעס", דאך יעצט גייט ער אבער צוריק.

Speaker 2: ער האט אויך נישט נאר געווען פון די ערשטע טריי, ער האט אויך געווען פון די דיבור המתחיל, ווי דו האסט געזאגט, ער איז געווען א שלעכטער מענטש.

Speaker 1: ער איז געווארן א גוטער מענטש.

Speaker 2: אבער דער גוטער מענטש וואס איז געווארן נאכדעם וואס ער איז געווען א שלעכטער מענטש האט א מעלה איבער דעם וואס איז מתחילה געווען א גוטער מענטש.

Speaker 1: דאס איז יא א חילוק.

Speaker 2: איך ווייס נישט וויאזוי צו טראכטן, איך טראכט אז אפשר דא ערגעץ קען מען פארשטיין אז אויף דעם איז נישט געזאגט געווארן דער פרט מיט'ן רמב"ם, ווייל דא איז דער פרט מיט'ן רמב"ם מיט'ן זאגן למשל אז א טוב רוע לו איז בעסער ווייל דער רע האט ער א שלעכטע רצון.

Speaker 1: אזויווי דו זאגסט, איינער וואס ער וויל זיין א...

משל מיט'ן רעפיסט — חילוק צווישן נאך האבן א שלעכטע רצון און אויפגעהערט צו ווילן

Speaker 1: לאמיר זאגן א זאך וואס מיר אלע האלטן אז ס'איז שלעכט, יא? איינער וואס ער האט א מורא'דיגע תשוקה צו זיין א רעפיסט און ער האלט זיך איין, דו זאגסט נישט אז ער איז א גרויסער צדיק ווייל ער האלט זיך איין. דו זאגסט נישט אז ס'קומט אים קרעדיט פאר'ן זיך איינהאלטן אז ער איז נישט טוען. אבער איינער וואס וויל נישט זיין אזא שלעכטער, אבער דו זאגסט, איינער וואס האט אויפגעהערט וועלן, אוודאי קומט אים קרעדיט פאר דעם. פארשטייטו נישט? ס'איז נישט די זעלבע פראבלעם.

ער האט ביידע מעלות כאילו, ס'קומט אים קרעדיט פאר'ן סטאפן, און יעצט איז ער א וואוילער מענטש. אבער פארוואס טאקע איז דא א חילוק, דארף מען נאך אלץ פארשטיין. אבער ס'איז נאך אן אנדערע...

"מקום שבעלי תשובה עומדין" — מדריגה, נישט פלאץ

Speaker 1: אבער רבותינו חכמים, אזוי האבן חכמים געזאגט, "מקום שבעלי תשובה עומדין בו, אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו". וואס מיינט דער "מקום"? מיינט די מעלה, די מדריגה ווי מען שטעלט זיי איז העכער, די מעלה שלהם לעתיד לבוא איז גרעסער פון די מעלה, פון די לעוועל פון די וואס האבן קיינמאל נישט געזינדיגט. "לפי שטעמו טעם החטא ופרשו ממנו וכבשו יצרם יותר מהם". ווייל זיי האבן גע'טעמ'ט די טעם פון די חטא און זיי האבן זיך אפגעשיידט פון דעם, און זיי האבן איינגעבויען זייער יצר הרע מער ווי זיי.

אזוי ווערט געברענגט אין הלכות יסודי התורה פרק ב', יא, "מקום", ווען מ'האט געזאגט אז די מלאכים זענען "זולת למעלה מזה", זאגט ער, ס'מיינט נישט אין פלאץ, ס'מיינט אין די מדריגה. זאגט ער אזוי דא, "ומקום" איז א משל אויף די מדריגה, די מעלה.

הלכה ה — תשובת הכלל און גאולה

איבערגאנג פון יחיד צו כלל

Speaker 1: סוי, יעצט גייט ער לכאורה לערנען, די נעקסטע שטיקל רעדט זיך פון תשובת הכלל, רייט? יעצט ביז יעצט האט זיך גערעדט פון איין מענטש וואס טוט תשובה. יעצט גייט מען זאגן אז אויך די כלל, די מדינה,

בכך אנו מוצאים שבלשון שהקב"ה מרחיק את החוטאים, בו הוא מקרב את השבים, בין יחיד בין רבים. שנאמר, והיה במקום אשר יאמר להם או ייאמר להם לא עמי אתם, דער זעלבער פלאץ וואו מ'האט זיי גערופן לא עמי, גייט מען זיי אנהייבן רופן בני אל חי. זעט מען אז דאס גייט צלם הזה, די זעלבע זאך וואס איז געווען ביי די חטא איז ביי די תשובה פארקערט.

דוגמא פון יהויכין

יא. ונאמר ביהויכין בראשיתו, ס'שטייט ביי יהויכין אין ראשיתו, ווען ער איז געווען שלעכט, שטייט וואס? כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו, וואס איז געווען די עונש אויף יהויכין? אז ער וועט זיין ערירי, ער וועט נישט האבן קיין קינדער. און נאכדעם ווען ער האט תשובה געטאן שטייט, און נאכדעם ווען ער האט תשובה געטאן שטייט ווייטער, אז דער אייבערשטער האט אפילו געוואלט געווען נחוסם כשם שהתקנתם, אפילו ער האט געזאגט ער וועט זיי אויסרייסן, "כי אתם מבקשים נפשיכם". אבער בקיבוץ הגלויות, אבער איינמאל ער האט תשובה געטון ווען ער איז געווען אין גלות, נאמר בזרובבל בנו, וואס איז געווען זיין אייניקל, "ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם". מ'האט געזאגט "אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני, כי משם אתקנך", איך וועל דין נישט לאזן. זאגט ער, ניין, איך וועל דיר יא מאכן פאר א חותם. מ'זעט די זעלבע לשון וואס מ'האט גענוצט ווען מ'האט געזאגט נעגאטיוו, זאגט מען יעצט די פאזיטיוו. וואס מ'האט געזאגט ער איז נישט, יעצט ווערט ער יא. שאלתיאל איז געווען א זון פון יכניה.

כמה מעולה מעלת התשובה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, "כמה מעולה מעלת התשובה", אזוי גרויס איז די מעלה פון תשובה. "אמש היה זה שנוא לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה. והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד". נעכטן איז דער מענטש געווען מובדל און געווען ווייט פון השם אלקי ישראל, שנאמר "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלתיכם". און וואס געשעט ווען מ'איז מובדל פון השם אלקי ישראל? "צועק ואינו נענה", ער ווערט נישט געהאלפן, שנאמר "גם כי תרבו תפלה איני שומע". א צעקה איז נאר גוט ווען ס'איז מיט תשובה. "ועושה מצות וטורפין אותן בפניו", ער טוט מצוות און מ'ווארפט עס אים אין פנים אריין, מ'נעמט עס נישט אן, מ'איז עס נישט מקבל, שנאמר "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי". ווער האט אייך געבעטן איר זאלט טרעטן אויף די חצר פון די בית המקדש? "מי גם בכם ויסגור דלתים ולא תאירו מזבחי חנם, אין לי חפץ בכם אמר ה' צבאות ומנחה לא ארצה מידכם". ווען אידן זינדיגן, זאגט דער אייבערשטער, איך נעם נישט אן ענקערע זבחים, איך נעם נישט אן ענקערע קרבנות, וואס איר ברענגט אויפ'ן מזבח. "עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר". דאס איז די הפטרה פון פרשת צו וואס מ'זאגט כמעט קיינמאל נישט, ווייל ס'איז פרשת שבת הגדול. "עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר". זאגט ער, נעם דייע עולות, שטיק עס אריין מיט דייע זבחים און פרעס עס. נעם דיין תפילה און גיי דיר אהיים, איך דארף נישט דייע עולות.

אבער "והיום הוא מדובק בשכינה", טוט מען תשובה, איז ער דבוק אין אייבערשטן, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלתיכם". און צועק איז איינס קעגן די חטאים. ער שרייט, ווען איינער וויל ווערן געענטפערט, שנאמר "אז תקרא וה' יענה". נאך פאר ס'איז דא א תשובה. גלייך ווען ער רופט ווערט ער געענטפערט.

וואס איז די מצוה צו מקבל זיין בנחת ובשמחה? מוז מען עס מקבל זיין? ווערט דער אייבערשטער... אדער יא? מוז מען עס מקבל זיין בנחת ובשמחה, שנאמר "כפה רוצה אליהם משמעותיך לא יודיע על שמות אבותיכם". מען גלוסט פאר זיי, די פסוקים, די נביאים, די דבר ה' גלוסט זיי שוין, שנאמר "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם", אזוי ווי ס'איז געווען אמאל פאר מ'האט געזינדיגט. ווען מ'האט געזינדיגט איז געווען "מי בקש זאת מידכם". אבער איינמאל מ'האט תשובה איז עס צוריק זיס פאר'ן אייבערשטן.

Speaker 2: יא, איך מיינ אז רבי'ן גייט ארויסלערנען פון דעם שטאפל אז "השם אלקיך", אז א מענטש קומט אן ביז דער אייבערשטער, יא?

Speaker 1: אקעי. שפעטער וועט ער זאגן "ושמעת בקולו", און ער וועט זאגן "בקול השם", "קול השם" איז "נחל נובע מקור חכמה".

אבער די געוואלד, איך מיינ אז ס'גייט קומען די גאנצע זאך, ס'גייט קודם זיין ברכה, ס'גייט זיין די גאנצע זאך, און נאכדעם "והשבות אל לבבך", דאס גייט דין ברענגען צו תשובה טון, "בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה".

"ושבת עד ה' אלקיך", וועסט תשובה טון ביז דער אייבערשטער, און... יא, איך מיינ אז דער רמב"ם גייט ארויסלערנען פון "ושבת עד ה' אלקיך", אז דער מענטש קומט אן ביז דער אייבערשטער, יא.

שפעטער וועט ער ברענגען "ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך".

און נאכדעם, ווען דו גייסט תשובה טון, גייט דער אייבערשטער אננעמען דיין תשובה, "ושב ה' אלקיך את שבותך", דער אייבערשטער גייט דין צוריקברענגען קיין ארץ ישראל, קיין... צו די גאולה, "ורחמך" – ער וועט דין צוריק ליב האבן, "ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה", ער וועט דין צוזאמענעמען פון צווישן די גוים וואו די אידן זענען.

סא, די גאנצע נעקסטע גרופע הלכות איז אלץ חיזוק אויף דעם.

נישט ממש אויף תשובה, אבער מער מעלות אז ער איז מדגיש מער די נקודה וואס ער האט געזאגט אז אלע ימות בעל תשובה אז ער איז פשוט א בדיעבד'ניק.

ניין, די תשובה ברענגט א מענטש צוריק און ס'ווערט אים... ער רעדט אלץ פון די מהפכה, פון די איבערקערעניש וואס תשובה מאכט ביי די מענטשן.

יא, אה, אזוי גרויס איז די כח פון תשובה.

"גדולה תשובה שמקרב את האדם לשכינה", ס'ברענגט דעם מענטש נאנט צו דער אייבערשטער, "שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלקיך'", אז א איד טוט תשובה, איז ער "עד ה' אלקיך", ער קומט צוריק ביז דער אייבערשטער.

"ונאמר" – אויך שטייט אן ענליכע לשון – "ולא שבתם עדי", ענק האבן נישט תשובה געטון ביז מיר.

ס'שטייט אז ווען מ'טוט תשובה קומט מען נאנט צוריק צו דער אייבערשטער.

Speaker 2: "עדי" אדער "עדי"? וויאזוי איז דא דער פסוק?

Speaker 1: "ושבתם עדי", צו מיר, יא? אני מיינ אזוי.

"ושבתם עדי", איר וועט תשובה טון ביז מיר.

"ונאמר" – נאך א פסוק – "אם תשוב ישראל נאום ה', אלי תשוב", אויב דו וועסט תשובה טון, "אלי תשוב", כלומר, "אם תחזור בתשובה, בי תדבק", וועסטו זיך באהעפטן אין דער אייבערשטער.

תשובה מקרבת את הרחוקים

תשובה מקרבת את הרחוקים. וואס טייטשט? אמש, נעכטן פאר דער מענטש האט תשובה געטאן, היה זה שנוי לפני המקום, שנוי לפני המקום, ער איז געווען בפנינו עט, ער איז געווען בשנאה, ער איז געווען משוקץ, מרוחק, מתועב, דאס זענען אלע לשונות וואס מ'זעט און מ'זאגט אויף מענטשן, יא, שיקוציכם, אדער מ'וואלט געזאגט רחוק מתועב. היום הוא אהוב ונחמד וקרוב וידיד.

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ס'איז מן הסתם אז תשובה איז דאך נאר מטהר לדרך טובה, אבער דער שינוי וויאזוי דער אייבערשטער קוקט עס אן איז זייער דראסטיש, פון איין עקסטרעם צו די אנדערע עקסטרעם. וואס האט דער אייבערשטער ליב א צדיק און וואס האט ער פיינט א רשע? ס'איז זייער סימפל, ניין? איך זאג, דער מענטש האט בסך הכל זיך גערוקט אביסל, ער קוקט אן אים טון אביסל בעסער, אבער אויס. און טאקע דאס איז די נוי פון תשובה, אז ער ווערט טאקע א בעסערער מענטש, האט ער דאס ליב האבן צו טון גוטע זאכן וכו'.

דיגרעסיע: הפטרת שבת הגדול

דאס איז טאקע די הפטורה פון שבת הגדול, וואס איז פארקערט פון די הפטורה פון פרשת צו. איך מיינ אז ס'איז דא אן ענין פון עפעס א היסטאריע. אמת'דיג איז די הפטורה פון "וערבה" זאגט מען נאר ווען ס'איז דא פסח ערב שבת, אבער סוף כל סוף האט מען עס געטוישט, מ'זאגט דאס כמעט אלעמאל. איינע פון די סיבות איז ווייל מ'וויל נישט זאגן די הפטורה פון פרשת צו, ווייל פרשת צו איז א שארפע הפטורה קעגן די קרבנות וואס מ'ליינט אין די תורה. זאגט מען, ס'איז סותר פארקערט. און בפרט שבת הגדול זאגט מען "וערבה לה' מנחת יהודה", דאס הייסט, דאס וואס ער האט געזאגט פריער "איך וויל נישט דיינע קרבנות", איך וויל עס יא, אלעס יא וועלן ווען ס'איז דא תשובה.

Speaker 2: וואס מאכט עס א גדול אדער וואס?

Speaker 1: אה, ס'פירט אויס "יום ה' הגדול". אה, "יום ה' הגדול", דאס מיינט די הפטורה. אזוי הייבט זיך אן, מ'הייבט אן... דער "יום ה' הגדול" איז זייער גוט, ווייל ס'זאגט "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה". מ'רעדט דא פון תשובה. ממילא "וערבה לה'", און ממילא איז דא א "יום הגדול" פון תשובה. אה, גוט. שוין.

הלכה ה (המשך) – בעלי תשובה דרכם להיות שפלים וענווים

יעצט קען מען לערנען א נייע אינטערעסאנטע זאך. אקעי, לאמיר זאגן אזוי. דער גאנצער שטיקל רמב"ם וואס מיר האבן געווען צו זאגן, אז נאכדעם וואס מ'טוט תשובה איז דער איד אזוי ווי א צדיק גמור, איז אויסגעקומען אז מ'קען לערנען... ווייל ער איז יעצט א צדיק גמור, און ער האט זיך געטוישט אין א רגע כהרף עין. אדער מצד שני, מ'גייט לערנען אזוי צוויי אינטערעסאנטע, צוויי פארקערטע זאכן. מצד אחד, דער בעל תשובה אליין פירט זיך נישט צו מיט א גרויסע בעקידזש. מצד שני, א צווייטער דארף אים יא געבן א גרויסע בעקידזש. ס'איז דא א דרך הממוצע. לאמיר אויספירן דעם רמב"ם. **בעלי תשובה דרכם להיות שפלים וענווים ביותר**, צו זיין אן עניו. ס'האט שוין געקענט זיין באמת אז זיי זענען בדרגת בעלי תשובה, בדרגת צדיקים גמורים, אבער זיי דארפן זיך אויפפירן אנדערש. **אם חרפו אותם הטפשים במעשיהם הראשונים**, איז נאך דא א איסור צו... דער רמב"ם האט פריער ארויסגעזעכט אז עס איז א גרויסע איסור. אה. זאגט דער רמב"ם, אבער אויב איז דא א טיפיש וואס באשעמט יענעם בן מתיים הראשונים. סיבער וואס עס איז א טיפיש איז, ווייל די ביסט דאך יעצט א בעל תשובה און זאגסט צו אים, די ביסט אמאל געווען א בעל הבירה, די ביסט יעצט א בעל הבירה אויף דער בעל הבירה. דער וואס האלטס זיך מיר א צייט זיג זאגט פאר דער געוועזענער בעל הבירה, די ביסט אמאל געווען א בעל הבירה, ווייל ער זאל אליין א בעל הבירה. און גענעם איז דער א קסועה. **אומר להם, אמש הייתה עושה כך וכך**, אזוי עס טועט נעכטן געטון, ווייל **אמש הייתה אומר כך וכך**, ווייל אין דער רמב"ם **אל ירגישו להם**, זאל דער בעל תשובה, ווען דאס מאכן אנדערש דער ניקא דארטן, זאל דער בעל תשובה נישט ווערן ניסט טרגיש פון דעם וואס טשעפעט מיט אים. עס וואלט נישט ווערן דער ספעהל. אזוי מ'האט געוואנט עס איז ענליך לשון

וואס אונז האבן געזען ביי די... נא, ווי האט מיר זיך געזען די אלה שונות? ביי די נושא פון... אין הלכות דעות. יא, איינער מרגיש, כמשה איינער מרגיש, דער וואס פון מרגיש איז אנדער. יא, **אלא, שומעין**, ער הערט וואס יענער זאגט **מיט ענוה, מיט שפלות ושמהיבם**, און זיי פרייען זיך. וואס איז די שמחה? ווייס איך נישט. וואס פרייען זיך. וואס פרייען זיך, ווען זיי האבן תשובה געטוהן אפשר.

Speaker 2: אזוי, דו מיינסט אזוי וואס מען מצער מיטן זאגן נעכטן, פארקערט. ער דערמאנט זיך, ווי ער איז געווען, און וואס עס איז א לאנגע וועג ער געקומען, ווי דער הייליגער איז היינט.

Speaker 1: אה, קער. **ויודעין**, שטימט זייער גוט, דער אמש. פריער זאגט אמש, האר יא, און היינט! יענער זאגט אמש, טראכט וועגן די היינט! היינט ביזט ער א גאנצע דער אייבערשטער. **אז דעות וואס עס זעהט זכות להם**. אז דעות וואס עס זעהט, פארשטעמט זיך. יעדער מיר ליינט זיי א זכות. **וואס מקומא א שיין בושם ומעשים שעברו, ונכלמים מהם, איז זכות מרובה ומעלתם מתגדלת**. יא. ווייטער... פארוואלט בחורים וועל די בושות וואס ער האט, איז אליינס א זאך וואס מכפר זענען עבונות וכו'. אבער אויב עס וועסטער מיינען אז זאלסט אים העלפן דעם בעל תשובה, זאלסט אים א גאנצעייט מסייר זיין, עס געבסט א גרויסע סחית. ניו נישט.

איסור אונאת דברים צו א בעל תשובה

וואס עס א גרויסע חטא צו זאגן פאר א בעל תשובה, געדענק דיינע נעכטיגע חטאים. **או להזכירם בפניו**, אדער דערמאנען, אפילו נישט זאגן אזוי גראב "זכור נא את אשר עשית", נאר דערמאנען די חטאים בפניו **כדי לביישו. או להזכיר דברים וענינים הדומים להם**, אפילו נאר דערמאנען ברמז, מרמז זיין אויף זיינע פריערדיגע חטאים, **הכל אסור**, די זאכן איז אסור **מן התורה, בכלל אונאת דברים שזוהירה עליו תורה**, דאס איז בגדר אונאת דברים וואס די תורה האט געווארנט.

און מיר האבן געלערנט פריער, איז א לאו פון אונאת דברים, וויי טון א איד מיט ווערטער, שנאמר **"ולא תונו איש את עמיתו"**.

זייער גוט. סאו דאס איז זייער שיין. דאס איז ממש מראה אז דא פירט זיך אויס די פרק. סאו די גאנצע פרק רעדט ער פון דעם, אז דער בעל תשובה ווערט אנדערש. מצד שני, ער דארף נישט טראכטן, ער דארף זיך האלטן שפל, און ס'העלפט אים טאקע זיין... אבער די יעדער איינער וועט וויסן אז מ'טאר אים נישט זאגן אפילו "געדענקסט דיינע מעשים הראשונים".

חידוש ר' צדוק — דער בעל תשובה איז טאקע א נייער מענטש

איך מיינ אז דא, אזוי ווי איך מיינ ר' צדוק זאגט אזוי, ס'איז נישט נאר א זאך אז ער טשעפעט צו אים, ווייל ס'איז טאקע נישט אמת, ער איז טאקע נישט יענער. דער רמב"ם האט געזאגט **"אני אחר ואיני אותו האיש"**.

נאר דער נער, דער כסיל, כאפט נישט, ער ווייסט נישט אז תשובה מיינט אז ער ווערט א נייער מענטש, איז ממילא דערמאנט ער אים. זאל מען נישט טון דאס. געוואלדיג!